

L'ALTRA CARA DE LA GIRONA MEDIEVAL

EDUARD SIERRA VALENTÍ

La sèrie *Quesitoria*, que es conserva a l'Arxiu Diocesà de Girona, forma un copiador en sis grans volums en foli de paper, en què s'enregistren (reproduint el text substancial) les lletres episcopals que concedien llicència per demanar caritat. Vol dir que el bisbe, mitjançant una dependència de la vicaria, concedia una *licentia* en forma de pergamí que la persona sol·licitant portava en un lloc visible (per exemple, penjada al coll) i que li permetia demanar almoina a les esglésies i a qualsevol altre lloc o situació, perquè l'activitat d'acaptar almoines invocant la caritat cristiana («*propter Dei amorem*») depenia de la jurisdicció episcopal. En el pergamí s'escrivia la llicència amb lletra cal·ligràfica i totes les fórmules jurídiques del cas, i per tal que en quedés constància es copiava en aquests volums a tall de registre, ometent o abreujant les fórmules repetitives, amb una lletra sovint molt cursiva i reproduint la llengua original, que gairebé sempre era el llatí. Aquest registre va ser obert l'any 1368 per iniciativa d'Ènnec de Vallterra, bisbe de Girona de 1362 a 1369 (any en què es traslladà a Sogorb) i continuat pel seu successor Jaume Satrilla (1369-74). Els altres bisbes de Girona mantingueren obert el registre amb el nom ja esmentat de *Quesitoria* (del llatí *quaerere*, demanar) fins a la segona meitat del segle XVI. Totes les seves entrades han estat ordenades en repertoris per l'arxiver diocesà Mn. Josep M. Marquès i Planagumà (*Llicències per a demanar caritat, 1368-1569*, 98 pàgines, 1993) en suport informatitzat que permet una consulta còmoda, amb indicació de la data i un breu regist. Són dos-cents anys de vida quotidiana, una vertadera finestra sobre la Girona dels segles XIV, XV i XVI, que ens apareix aquí d'una manera molt diferent a la que estem acostumats. En lloc de les classes nobiliàries i els estaments levítics, hi veiem passar les classes marginals, que eren les que demanaven almoines: les víctimes de les guerres medievals, els vençuts, els presoners i els perjudicats per una època de profunda inestabilitat social.

La sèrie és presentada per Josep M. Marquès amb aquestes paraules: «Entre les lletres episcopals es portà de vegades un registre específic per a les autoritzacions de recollir almoines, que podien anar acompanyades d'indulgències per als donants. Les autoritzacions tenen destinataris molt diversos, des d'una parròquia que es proposa de bastir un retaule fins a un excauti dels turcs. Hi sovintegen, però, autoritzacions concedides a santuaris i hospitals de la diòcesi. Hom en trobarà d'altres als registres de lletres episcopals i del vicari general...» (*Guia-Inventari de l'ADG (1998)*, 1.5. «Llicències», pàg. 27). Mn. Marquès al·ludeix també a un segon registre (1745-1902) que queda fora de l'abast d'aquesta modesta presentació.

El registre de la sèrie *Quesitoria* consta, doncs, de 6 volums, que es distribueixen així: 1 (1368-1387); 2 (1387-1434); 3 (1411-1456); 4 (1442-1456); 5 (1457-1501), i 6 (1501-1596). Els quatre primers estan escrits en una lletra gòtica sovint molt cursiva, i el text és ple d'interlineacions i tota classe de correccions que posen de relleu la pressa amb què es copiava el registre del pergamí que s'entregava al sol·licitant. El **volum 5** palesa ja una transició des de la lletra gòtica fins a la més moderna, anomenada cortesana, que va ser moda a partir del regnat dels Reis Catòlics. Els dos darrers volums estan molt deteriorats per causa de l'ús de les tintes ferrogàliques o metal·logàliques, que contenen una proporció molt elevada d'òxid de ferro (o d'altres metalls) que s'afegia a la tinta ordinària per tal de donar-li més brillantor. Al cap de cert temps, en reaccionar amb l'oxigen de l'aire, corrouen el paper de tal manera que la pàgina queda perforada i cau gairebé tota la caixa del text. Cal mencionar aquí la tasca de la Cooperativa Delta, que ha col·laborat amb l'Arxiu Diocesà en la restauració (que té un preu molt elevat) d'aquests volums, i així n'ha fet possible la consulta.

El **volum 1** del nostre registre s'obre amb uns versos llatins (només parcialment llegibles) que presenten ressonàncies clàssiques, que ja traspuen els corrents del primer renaixement i l'escenografia literària de la *Divina Commedia*, cosa que fa pensar en un clergue il·lustrat, potser un canonista que havia estudiat als estudis generals de Bolònia, com era corrent entre els clergues de la noblesa comarcal gironina, que fornien el personal administratiu d'alt nivell de la diòcesi (pensem en els canonges Alfonsello i Margarit, ja al segle XV, però representatius d'una pràctica molt anterior). Els versos es refereixen al premi que rebrà la caritat cristiana en el Judici Final, i es poden reconstruir així:

«Etenim in primis Filius dictis [...]
 Cum sederit in suo solio magestatis, secundum oibera sua [...]
 Sicut ipse restatire disceptavit et quemadmodum [...] operibus pietatis bonis [...] et
 Ita pro illorum defectio malos destrudet ad Tartara, ubi est ignis inexhauribilis et
 Diabolus cum suis angelis preparatus, cuius igitur, etc.»

A continuació, el bisbe Ènnec fa enregistrar una primera lletra (1368) en benefici de la leproseria de Pedret: «[...] *ad elemosinandum pro capella et domo leprosorum Sancti Jacobi de Sans, carrarii de Pedret prope Gerundam*», i és que l'hospital de Pedret es deia, curiosament o irònicament, «dels sans». Sembla com si el bisbe fos conscient que el registre podia tenir transcendència històrica, perquè el segon paràgraf constitueix una mostra de l'estil clerical més pompós, directament extret dels manuals llatins d'oratoría sagrada en lloança de la virtut de la caritat («*omnibus aperire teneamur viscera caritatis...*»), un sermonet que es repeteix en els nombrosos hospitals als quals el bisbe dóna llicència «*ad elemosinandum*»: Sant Jordi d'Alfama, prop de Tortosa (1369), Limoges (1369), Cervera (1369 i 1370), Vienne (1369), Roma (1369 i 1370), Le Puy (1369 i 1370), tres hospitals a París (1369 i 1370), Navata (1370), Altopascio (1370), Roncesvalles (1370), etc. La ubicació d'aquests hospitals ens indica ja un trànsit de pelegrins i estudiants pobres que anaven i venien de París i Roma barrejats amb rodans, captius que tornaven d'Alger i víctimes de guerres i violències. Aquests darrers mereixen certa atenció pel seu caràcter un xic inquietant. Vegem-ne alguns exemples:

ELS MUTILATS DE LES GUERRES MEDIEVALS

Com és prou conegut, el rei Pere III el Cerimoniós intervingué en la crisi que va afectar el regne de Castella durant el regnat de Pere I el Cruel, i donà lloc a la guerra dita «dels dos Peres» (1356-69). El conflicte sorgí d'iniciativa del rei cruel, que declarà la guerra al rei d'Aragó per haver destruït dues naus dels seus aliats, els genovesos. Durant la campanya de 1356/57, les tropes castellanques penetraren sense gaires dificultats en territori de la Corona d'Aragó i empraren mètodes que cal qualificar de terroristes per tal de difondre la por entre els seus enemics, tal com es reflecteix en el segon paràgraf del capítol VI de la *Crònica* de Pere III. Aquesta sembla ser la campanya que fa arribar a Girona, el 7 de març de 1369, un

militar aragonès natural de Vera, al Somontano del Moncayo, a la ratlla de Castella. Es diu Pere Eximenis [Pedro Ximénez] i era alcaid del castell de Versiembre, que va defensar fins a la fi (*in castro Versiembre, in Regno Aragonum situato, cuius quidem castris Petrus predictus alcaydus erat*). Fet presoner, el rei cruel li va fer tallar el nas i les dues mans i el va deixar anar a Aragó per tal que servís d'exemple als seus enemics. La terrible situació de l'alcaid aragonès va ser resolta pel rei Pere el Cerimoniós amb un simple pergami (datat a Barcelona el 14 d'abril de 1368, que es copia en el registre) mitjançant el qual certificava que Eximenis havia estat mutilat en defensa del castell de Versiembre i no per cap delictes: «[...] *non culpa sui aut crimine vel delicto aliquo per eum comisso.*» Aquesta aclaració era prou necessària, perquè molts delictes es castigaven amb la mutilació. De tota manera, no podem per menys de trobar un xic sumària la solució que el rei dóna a la desgràcia del seu fidel servidor, car equival a enviar-lo a captar per les seves terres... Així és com el dissortat defensor de Versiembre arriba al Palau Episcopal de Girona i sol·licita una llicència per demanar caritat. El bisbe Ènnec s'escandalitza del cas, i en fa una descripció típicament clerical, d'un regust tragicòmic: «[...] *per ipsum Regem Castelle, qui faciem hominis quam Dominus Ihesus Christus ad ymaginem et similitudinem suam plas-maverat, in subditos Domini Regis dire, letaliter ac crudeliter non verebatur dif-formare, ambabus manibus et naribus fuit mutilatus.*» El bisbe resumeix la situació: Eximenis no pot treballar (*«arte aliqua lucrandi uti nequeat»*) i li cal guanyar-se la vida (*«vitam suam inopem sustentare»*) i ha demostrat amb la reial cèdula que ha exhibit, i que es copia en la llicència, que no és cap mal-factor sinó un lleial militar (*«nobis legitime constat fore de genere militari»*). Per tant, recomana als fidels que l'ajudin amb les seves almoines, per les quals atorga 40 dies d'indulgència si es fan en les degudes condicions (vol. 1, 2; fols. 3v - 4r).

Aquest no és un cas únic. A continuació (vol. 1, 3; fol. 4r-v) s'enregistra el cas del valencià Jaume Falgueres, que probablement va arribar en companyia d'Eximenis, ja que el copista no considera necessari fer constar la data, i que porta també una cèdula reial de l'infant en Joan (futur Joan I) datada a Vic el 3 de setembre de 1367. El bisbe reacciona de la mateixa manera que en el cas anterior: el registre de la llicència ens explica que havia estat capturat en acció naval (*«per castellanos in mari fuerit captivatus»*) i -segons que diu- portat en presència del mateix rei cruel, que li hauria

tallat personalment (*«per ipsum Regem»*), o en tot cas li hauria fet tallar en presència seva, els dos braços i el nas (*«ambabus manibus seu brachiis ac nari»*). El text sembla indicar que el suplici de Falgueres es va dur a terme en presència del rei, i potser fins i tot per ell mateix. En tot cas, això no és gens inversemblant, perquè se li atribueix haver fet coure i rostir (respectivament) davant seu dos homes de Miranda i haver fet cremar un sacerdot, també davant seu (vegeu C. Soldevila: *Història de Catalunya*, cap. XVII, nota 79).

El 26 de novembre de 1373 arriben a Girona dos aragonesos de Daroca, que també han estat bàrbarament mutilats pel rei cruel: *«[...] igitur Martinus Sànxex et Johannes Gonzàlves, civitatis Daroche, latores presentium existentes, tunc et reperti ultra rivum Xúcharis versus pontem de Xerachos, fuerunt per Regem Castelle et de eius mandato, manibus eorum detruciati, videlicet: manus dextera dicti Martini, et nasum etiam dicti Martini in quadam modica quantitate obcensum; et manus sinistra dicti Johannis prout videlicet et alia...»* Sembla, doncs, que els dos malaurats aragonesos van ser fets presoners prop del riu Xúquer i a un li van tallar la mà dreta i el nas (a més de cremar-li la part no tallada del nas) i a l'altre, les dues mans.

A més de les guerres peninsulars arriben també els ecos de les guerres europees, encara que també relacionades indirectament amb el conflicte «dels dos Peres» que havia degenerat en una guerra civil castellana, complicada per la intervenció internacional dels bàndols enfrontats en la Guerra dels Cent Anys (1340-1421), amb Anglaterra a favor de Pere el Cruel i França a favor d'Enric de Trastàmara. Encara que la guerra civil va acabar el 1369 amb el fratricidi de Montiel i la proclamació d'Enric II com a rei de Castella, la contesa internacional va durar molt més i els seus ecos van arribar fins a la tranquil·la Girona. Vegeu si no aquest rector de Saint Martin d'Honfleur, prop de Le Havre (*«de Auroflore in Normandia»*), que arriba a Girona on demana llicència d'almoines per tal de redimir dues germanes seves, segrestades a conseqüència de l'ocupació anglesa de Normandia. Sabem que es d'origen noble (*«de nobili genere et militia procreatus»*), prevere de la diòcesi de Reims (*«Rothomagensis diocesis»*), rector de la parròquia d'Honfleur i que porta cartes de recomanació del bisbe de Narbona. Les seves germanes han estat fetes presoneres pels anglesos durant un atac anglès a Honfleur (*«propter guerram, invasionem et hostilem occupationem contra villam predictam de Auroflore et contra totam patriam»*),

paraules que segurament es refereixen a la campanya del rei Enric V d'Anglaterra l'any 1417 quan, després de la batalla naval de Le Havre, les seves tropes es van apoderar de moltes places de la Baixa Normandia en una sèrie de ràpides incursions. Ara, ja firmat el Tractat de Troyes (21 de maig de 1420), ell ve des de Narbona (i se suposa que des de Normandia) demanant almoïna per tal d'alliberar-les. La seva arribada a Girona està documentada el 7 de juny de 1421 (vol. 3, 841; fol. 76, r - v).

FUGINT DELS «ESTRANGERS» I DE «LES GRANS COMPANYIES»

La geografia cinglada i boscosa de Catalunya afavoria l'actuació dels bandolers, com Cervantes plasmaria més tard en un cèlebre capítol del *Quixot*. Al segle XIV, aquest problema ja existia, i així veiem que el 10 d'octubre de 1369 arriba a Girona Maria, muller de Berenguer Madiona, des del llogarret de Palau, prop de Tremp, fins a la diòcesi d'Urgell. Maria demana al nou bisbe (Jaume Satrilla, 1369-74, que ha succeït Ènnec de Vallterra, traslladat a Sogorb) una llicència per demanar caritat, explicant (vol. 1, 15; fols 10r - 10v) que ha estat víctima d'un atac dut a terme per «estrangers» que han assaltat el poble («*gentes alienigene et nationis estranee pridem hostiliter ingresse inter alia loca dictam terram de Palatio et eam obsedendo, capiendo et depredando*») i han maltractat Maria, que era al llit malalta, arrossegant-la escales avall i apallissant-la de tal manera que ha quedat completament cega («*ipsam mulierem ibidem personaliter constitutam et gravi infirmitate detentam per gradarum cuiusdam domus perstraverunt et precipitaverunt et aliter maletractaverunt, propter quod visus fuit ei totaliter obfuscat*»); no contents amb això, li han robat tot el que tenia («*et bona sua rapueverunt*»), li han segrestat el fill i n'han fixat un rescat («*et unum filium suum secum adduxerunt, quem recuperare et redimere non potest nisi predictas XL libras, eique non suppetant facultates ex quibus vim suam sustentare et predictas XL libras solvere possit*»).

La descripció fa pensar en un escamot de les *Compagnies Blanches* de Bertrand Duguesclin, mercenaris francesos que Pere el Cerimoniós va fer passar pels seus territoris a partir de 1367, aprofitant que una treva els havia deixat sense objectius de lluita en la Guerra dels Cent Anys, per tal de contribuir a la derrota del seu odiat enemic Pere el Cruel de Castella i així ajudar Enric de Trastàmara (que, en efecte, va matar el seu germanastre l'any 1369 en la batalla de Montiel, en què s'atribueix a Duguesclin la

famosa frase «*no quito ni pongo Rey, mas defiendo a mi señor*»). El passatge d'aquests mercenaris estrangers era tan destructor que el Cerimoniós va creure necessari fortificar Montblanc i Poblet amb sòlides muralles per evitar-ne el pillatge.

Del marit de Maria no en sabem més que el nom: Berenguer Madiona. Probablement mor en l'atac, de manera que Maria queda cega, sola i sense ningú que l'ajudi. Mort el marit, segrestat el fill, robada i saquejada la casa, Maria de Palau és una personalitat patètica que arriba a la pròspera Girona medieval per tal de demanar almoines. Res més no sabem del seu tràgic destí.

No és un cas únic. L'any següent (2 de juny de 1370) el mateix bisbe concedeix llicència a una tal Raymunda (probablement caldria llegir Raymonde, puix que sabem que prové del ducat gascofrancès de Guiana) que ha estat segrestada amb tota la seva família per «les grans companyies». L'expressió hi figura en català, malgrat que tot el text està en llatí. Raymunda i el seu marit Gil Bonet han perdut dos fills i tots els seus béns, saquejats per la banda, fornada per persones «*non timentes Deum*», que els van agafar i retenir i van sotmetre el marit a tortura («*ceperunt et secum aduxerunt et captivaverunt una cum dicto viro suo [...] quem virum incarceraverunt simul cum quodam infante [...] et in carceribus comoratione multipliciter agravatum propter tormentum quod sibi intulerunt*»). El text ens diu que al lloc on eren hi havia devoció per la Mare de Déu de Montserrat, i a la seva intercessió atribueixen els esposos la seva alliberació i la del seu fill més petit («*per intercessionem et merita Gloriosissime Virginis Beate Marie de Monte Serrato, ibi advocata*»). Sembla que es van escapar («*evaserunt*») però el text no ens explica res més, sinó que han fet la peregrinació des del seu país fins a Montserrat per tal de donar gràcies («*veniunt ut aput de dicta ecclesia [...] Montis Serrati, ubi reddiderunt Domino Deo et Beate Marie Virginis, eius matris, gratias atque laudes de gratia et deliberatione dicte captionis*»). El bisbe demana que Gil i Raymunda Bonet siguin ajudats per les almoines dels fidels perquè estan en la misèria («*pauper et egenus [...] et dicta eius uxor similiter egena et pauperrima*»), i a més Gil Bonet ha quedat gairebé invàlid per efecte de les tortures («*et etiam quasi debilis propter dicta tormenta que sustinuit*») i concedeix 40 dies d'indulgència a tots els qui els ajudin (vol. 1, 46; fols. 27v - 28r).

ESCLAVES (I ALGUNS ESCLAUS) A LA GIRONA MEDIEVAL

Crida l'atenció l'abundància d'esclaves que hi havia a la Girona dels segles XIV-XV. Faig servir el femení a bon escient, perquè la majoria eren noies joves, encara que hi havia també alguns esclaus: l'any 1414 apareixen els esposos Jordi i Caterina, probablement grecs, esclaus del cavaller Bernat de Rexach, de Cadaqués (vol. 3, 683) i el 1421 veiem Jordi i Leonor, esposos esclaus d'Alemanys de Bellpuig, donzell de Tortellà, dels quals sabem que estan casats, «*matrimoniali vinculo alligati*» (vol. 3, 834; fol. 74 r-v) i el 2 de març de 1423 es dóna llicència a l'esclau d'un barber de Girona, anomenat Jaume Arloví que tenia un esclau provinent de la llunyana Rússia («*quendam servum suum nomine Anthonium, natione Russorum*»). Però predominen les dones. La conquesta de Sardenya i les campanyes gregues són sens dubte l'origen d'aquestes esclaves, que generalment s'ocupen dels serveis domèstics a les cases nobles. En aquest sentit és il·lustratiu el cas que apareix en el vol. 3, 757 (fols. 51 v-52) corresponent a una lletra del bisbe Dalmau de Mur (1415-19) datada el 20 de març de 1417, en què se'n descriu el cas d'Antònia, esclava del cavaller Guillem de Bordils que la captivà a Sant Luri amb motiu d'una revolta dels nadius sards contra els ocupants catalans i aragonesos («*contra incolas Regni Sardinie, Aragonum dominio rebellantes*»). La lletra deixa clar que els esclaus van ser capturats legalment («*liciter*») obeint un mandat reial («*iuxta edictum regium*») i reduïts a l'esclavatge («*ipsorum astrinxit vinculo servitutis*»). Entre ells hi havia una dona anomenada Antònia, que va ser esclavitzada juntament amb els seus dos fills («*una cum duobus ipsius filiis*»). Ignorem què ha passat amb el marit, encara que seria lògic pensar que ha mort en combat; en tot cas, el bisbe constata que la mare i una neboda s'han desplaçat a terres de Girona i ofereixen pagar un rescat, el preu del qual el cavaller fixa en 125 lliures, que el bisbe permet que s'apleguin per via d'almoïna.

El 6 de juliol de 1417, el mateix bisbe Dalmau de Mur atorga llicència per demanar caritat a Ventura, esclava sarda de Pere Sarraí, cavaller que viu al castell de Cabanes i que l'ha capturada a Sardenya. Els pares de Ventura viuen a Sardenya i tracten de rescatar-la, però no poden pagar les 80 lliures que el cavaller ha fixat, i algunes persones de bona voluntat tracten d'ajudar-los, i probablement han anat a la vicaria a demanar llicència («*ad preces et instantiam nonnullorum, filiam Alegranse uxoris Petri Oller Regni Sardinie captivam suam dedit ad reschatum octuaginta florinos auri Aragonum, dicta-*

que *Ventura seu parentes eorum, bonis temporalibus viduati, huiusmodi reschatum ferre nequeant nisi vestris et aliorum christi fidelium adiuventur elemosinis et succursu...*»).

Les esclaves podien «redimir-se» (és a dir, comprar la seva llibertat pagant al seu amo el rescat que ell fixés) i és corrent que recorrin al bisbe per tal de demanar almoines. Procedien generalment del pillatge en terres de Sardenya i del decadent Imperi Bizantí: eren gregues, com Caterina (vol. 1, fols. 5v - 6) «*de origine Grecorum, in civitate Gerunde sclava*», que el 24 de juliol de 1369 es vol casar amb un cavaller gironí, Bernat Miquel, i no pot pagar les 26 lliures de rescat que li fixa el seu senyor. Un any més tard (9 de març de 1370) només queden 24 lliures, de les quals paga 19, de manera que ja només en deu 5, per les quals el bisbe Jaume Satriella li renova la llicència.

Les esclaves s'ocupaven generalment del servei domèstic i del d'hostals i albergueries. Així, el bisbe Jaume Satriella concedeix llicència (10 de gener de 1374) al veí de Girona Bernat de Queixans que, per un sentiment religiós («*devotione motus*») vol pagar el rescat d'un nen petit, fill de l'esclava de l'hostaler Pere Cornellà: «[...] *intendit redimere, emfranchire et a servitute et captivitate liberare Dominicum, filium parvulum cuiusdam mulieris vocate Constantie captive Petri Corneya, hostalerii Gerunde*» (vol. 1, 97; fol. 58 v). Una altra, dita Joana, feia 24 anys que estava a Girona (vol. 1, 116; fol. 69: 19 de desembre de 1375) i es redimeix per 40 lliures, de les quals ja ha pagat 28.

El 24 d'abril de 1388, el bisbe Berenguer d'Anglesola (1384-1408) concedeix llicència per demanar caritat a Pere Ferrer, un artesà de Brunyola («*coffrarius, habitatoris loci de Brunyola*») que ha tingut una relació de concubinatge amb l'esclava Miquela, de la qual ha tingut filles. Ara li ha promès matrimoni, cosa que encanta el bisbe, que ho atribueix a la inspiració de l'Esperit Sant («*et Spiritus Sancti gratia illustratus, ad cor rediens, concubinatus predicti immunditias evomendo, cum predicta Michaela matrimonium contraxerit per verba legitimum*»). Li cal, però, pagar el rescat, del qual no consta la quantitat exacta, i fer el casament públic, perquè les paraules «*per verba legitimum*» fan pensar en un casament secret. El bisbe explica clarament els seus projectes: «[...] *cum [...] de presenti ac paupertate et inedia nimium laborantes, nequit ipse Petrus seipsum et illam induere condecenter nec alia ad dicti matrimonii solemnizationem precedere ut deceret nisi Christi fidelium elemosinis adiuvetur.*» (vol. 2, 258; fols. 2v - 3r).

El mateix bisbe Anglesola obre el segle XV (4 de gener de 1401) amb una lletra molt interessant (vol. 2 388; fols. 45v - 46r). Es tracta d'una esclava de nom Joana, que ja ha nascut a Girona i s'ha criat en una casa noble, al servei de la qual ha arribat als 22 anys. Al senyor bisbe, que la devia conèixer, se li escapa una frase admirativa: la noia és bellíssima, i té un cos escultural («*venusta facie et decora aspectu*»). Això el fa témer per la seva virginitat, fins llavors ben guardada, perquè el seu senyor -el nom del qual no consta- l'ha venuda a un hostaler de Girona, de nom Pere Camós, per un preu molt elevat: 116 florins d'or «d'Aragó» i ara Joana ha de servir a l'hostal, on sens dubte la seva atractiva figura farà venir gran nombre de clients, o bé pagar a l'hostaler els 116 florins. El bisbe tem el pitjor: encara que el seu nou senyor sigui honest, «*tamen hospitium tenet commune viantibus undecumque, quibus et ipsa assistere cogitur necessario et servire (ut est in similibus assuetum) quare etiam interviantes ipsos consuevit plures adesse petulcos et aliter inhonestos, ac etiam impudicos, inter quos adoloscentulas conversari die noctuque periculum imminet, presertim attenta fragilitate sexus muliebris et astuta versutia petulcorum*». D'aquesta lletra episcopal sorgeix, com per art de màgia, una Girona medieval molt poc convencional, situada potser a la plaça de les Albergueries (que no endebades es deia «del Vi») o a l'hostal dels Banyoles, prop del portal del Carme, on les jovenetes no tenien inconvenient a tractar familiarment «*die noctuque*» amb traginers sense gaires escrúpols de consciència... És per això que alguns piadosos admiradors de la *venusta* Joana («*nonnulla persone devote compatiens dicte Johanne*») volen treure-la d'aquest ambient, car aprecien que cal «*illam eripere a periculo imminenti*», i es posen d'acord amb l'hostaler per tal de pagar-li els 116 florins entre gener i desembre d'aquell any 1401, i per això demanen llicència per fer una col·lecta i lliberar la bella Joana «*a periculis anime sue et corporis*».

El bisbe Anglesola intervé encara en el cas d'una altra adolescent: Miquela, de 15 anys, esclava del mercader de Blanes Pere Tapiola. El pare de Miquela és un sastre anomenat Pere Oliver («*Petro Oliverii, patri dicte captive*»). Ni el nom ni l'ofici suggereixen un origen forà, de manera que tot porta a pensar en un esclavatge per deutes. El cas és que Oliver s'assabenta de la intenció que té el mercader de vendre la seva filla a un prostíbul («*quare videt illam ad vendendum per dictum dominum suum tradenda, dubitans, immo verisimiliter credens et percipiens personas inhonestas illam velle emere, fornicari*»).

riam faciendo et aliter pro utendo illa in spireciis inhoneste») i demana llicència de caritat per tal de poder pagar les 30 lliures que Tapiola li demana per a la redempció de Miquela (vol. 2, 454; fol. 64v: 31 de març de 1403).

El 4 de juny de 1413, Pere Garraïà, vicari del bisbe Ramon Descatllar (1409-15) intervé en el cas d'una altra Joana, esclava de Pere, batlle de les Preses, a la vall d'en Bas. En aquest cas es tem per la virginitat de Magdalena, filla de Joana («*compatiens iuvenili etati ac infantie puellari Magdalene filie sue, que virginitatem suam Domino usquequaque dicitur custodisse intactam*») i la redempció ha estat ja començada pel procurador de l'abat de Ripoll, que ha pagat la meitat del rescate (20 lliures). Per tal d'aconseguir les altres 20, l'esmentat procurador (Roger de Cartellà) demana la corresponent llicència episcopal (vol. 3, 654; fols. 20v - 21).

Podríem multiplicar els exemples, i sens dubte que seria de gran interès endinsar-nos en la història de les esclaves gironines als segles XV i XVI, però creiem que amb els casos esmentats n'hi haurà prou per desvetllar la curiositat dels investigadors sobre aquesta Girona medieval inèdita, on l'esclavatge i la prostitució eren ben conegudes en una ciutat episcopal, levítica i d'aparences piadoses.

ELS «CAPTIUS DE SARRAÏNS»

En tota la sèrie hi ha una forta incidència dels «captius de sarraïns». Aquest era, en efecte, el problema cabdal del Mediterrani cristià durant tota l'edat mitjana, i que a Espanya va durar fins a les acaballes del segle XVIII, quan el rei Carles III i el cèlebre capità mallorquí Barceló posaren punt final a un problema que havia durat prop d'un mil·lenni. En les llicències es parla de *sarraïns*, però també de *moros* i de *turcs*. Aquest darrer nom fa referència a la dependència que tenien Tunis i Alger de la Sublim Porta de l'Imperi Otomà que, almenys nominalment, va durar fins al segle XIX i l'ocupació colonial francesa del nord d'Àfrica.

Per les pàgines dels copiadors de les llicències passen els familiars dels «captius», que volen demanar almoines per tal de redimir els seus parents capturats. De vegades els protagonistes són els mateixos captius que, una vegada alliberats, demanen almoina per tal de tornar al seu país o per pagar deutes contrets amb els mariners que els han salvat.

Aquesta situació de pirateria i segrest està molt relacionada amb la fundació de l'orde de la Mercè, que tanta influència exercí a Girona des de

l'establiment del convent l'any 1234: el primer convent mercedari fundat fora de Barcelona després de la fundació de l'orde (1218). Encara que els orígens de la Mercè, com els de gairebé totes les institucions religioses medievals, estan embolcallats pels daurats reflexos de la llegenda piadosa, s'accepta correntment que es deu a l'occità Pere Nolasc, establert a Barcelona i membre actiu de la famosa confraria de l'hospital de Santa Eulàlia, agrupació de laics piadosos amb finalitat caritativa. Nolasc va pensar a fer-se ermità (o potser ingressar en un orde contemplatiu) però una aparició li va inspirar la fundació de l'orde. Així es dedueix dels processos compilats pel papa Alexandre IV poc després de la seva mort (1256): «[...] eodem anno, qui fuit 1218, quarto nonas Augusti, deliberanti in solitudinem secedere, cum de hoc Deum orandum consuleret, apparuit Beata Virgo Maria et precipit ei ne in solitudinem discederet sed potius fundaret novam religionem.» El text afirma, doncs, que l'orde de la Mercè va tenir el seu origen en una aparició ocorreguda el 2 d'agost de 1218; aquesta aparició la van tenir simultàniament els altres dos cofundadors, el dominic Ramon de Penyafort (a qui es deu l'hàbit blanc de l'orde) i el rei En Jaume I, el seu gran protector, que li va donar l'escut amb les quatre barres reials. L'objectiu de l'orde seria la redempció dels captius («*Ordo beate Marie Virginis de Mercede Captivorum*»). Per tal d'assolir aquest objectiu s'organitzaren confraries de Redempció, que abastaven els diners necessaris mitjançant un *questor* que els recaptava i que jurava sobre els evangelis que donaria comptes estrictes al comanador del convent de la Mercè del qual depenia. Els *redemptors* tenien una missió perillosa, i molts van ser víctimes dels musulmans, com fra Ramon de Blanes, martiritzat el 1235. El mateix Pere Nolasc va anar vuit vegades a «redimir catius», de les qual va quedar una vegada captiu ell mateix, i va alliberar personalment 890 persones.

Com dèiem, el problema dels captius va durar fins a finals del segle XVIII. En l'orde de la Mercè, les *redempcions* (del llatí *redimere*, pagar el rescat) van durar fins al 1779, quan la desaparició del problema va obligar a redefinir els seus objectius. El nombre total de rescatats de 1218 a 1779 es calcula en 500.000, amb una formidable inversió monetària. L'orde de la Mercè va actuar com una ampla xarxa d'alliberació i de canalització d'esforços i diners. El convent de Girona, fundat al segle XIII (1234) va actuar com el catalitzador dels esforços duts a terme en un conjunt de comarques molt afectades per la pirateria i el segrest a les mans dels sarraïns.

El 15 de gener de 1370, el bisbe Jaume Satrilla (1369-74) recomana els mercedaris a tots els gironins, i els recorda els privilegis apostòlics de què gaudeixen. La lletra episcopal (vol. 1, 21; 13v - 14) està escrita en català per tal de ser llegida a les esglésies de la diòcesi: «Notificam-vos que en als-cuns privilegis atorgats per los Sants Pares Apòstols als frares de l'Orde de Sancta Maria de la Mercè dels Catius, los quals frares trebaylen e s'esfor-cen de recobrar los catius crestians que són presos e cativats en podre de infeels anamychs de la fé crestiana, entre les altres, se contenen les gràcies e indulgències següents...» I aquí passa a enumerar les indulgències atorgades pels papes Bonifaci VIII, Alaxandri I, i altres 15 papes «a tots los ben-saycers de la redemptio dels dits catius». I el 26 de febrer de 1376, el bisbe Bertran de Mont-rodon i de Sorribes (1374-84) fa enregistrar una lletra de presentació dels frares de la Mercè, portadors de la mateixa («*eiusdem lato-res*») en la qual dóna notícia de la fundació de Girona («*cum enim domus Ordinis B. Marie de Mercede civitatis Gerunde sit constructa*») i fa un resum - interessant- de llur principals activitats (vol. 1, 117; fols. 69v - 71v).

Ja el bisbe Ènnec, creador del nostre registre, havia fet enregistrar el 15 de desembre de 1368 una lletra (vol. 1, 2; fol. 2) en favor d'uns captius castellans que han aconseguit fer-se escàpols dels sarraïns i arribar a Mallorca com a polissons d'un vaixell cristià, al patró del qual han promès pagar 10 dobles d'or cadascun i, com que són sis («*cum igitur Ivanyes, Garcia, Jayme Affonsus, Diego Franciscus Ferrandez, Jurrado, Martínez*») hauran de recollir 60 lliures demanant caritat per tal de pagar llur passatge i tornar al seu país, perquè la seva captura està relacionada també amb la «guerra dels dos Peres» abans ja esmentada: «[...] *castellani qui in sevissima guerra regum Aragonum et Castelle capti fuerunt, et diu capti in posse sarracenorum perfidorum permanserunt, et modo (sicut Altissimus ordinavit) predicti a potestate dictorum sarracenorum fuguerunt et quilibet portum promiserunt solvere patrono cuiusdam navis christianorum qui eos adduxit a terra dictorum sarracenorum ad insulam Maioricarum, pro suo salario, decem duplas auri (que prout in universo LX duple), prout inde recepimus interim et ab aliquis ex ipsis presentium latoribus, et predi-ta in magna parte vidimus continuari in quibusdam patentibus literis Reverendissimi Domini Episcopi Maioricarum, quas quidem LX duplas solvere non possunt nisi per subventionem et elemosinarum largitionem a Christi fidelibus eas-dem subveniantur...*» No deixa de cridar l'atenció l'escrúpol dels sis caste-llans en pagar la forta suma demanada pel patró que els transportà fins a

Mallorca primer i a les costes de Girona, després. Potser no volien tenir més problemes i pensaven que la llicència episcopal ja era un bon salconduit per travessar la Corona d'Aragó, territori en principi hostil als súbdits del rei de Castella per causa de l'esmentada guerra «dels dos Peres».

La costa gironina (el que avui anomenem Costa Brava) va ser víctima de continus atacs dels pirates sarraïns durant pràcticament un mil·lenni (a partir -com a mínim- de la reconquesta de Girona el 785 fins a les campanyes del capità Barceló a finals del segle XVIII: ja hem vist que les redempcions duren fins al 1779). Vegem-ne alguns exemples que es reflecteixen en els registres de llicències de caritat.

El 30 de juny de 1377, el bisbe Bertran de Mont-rodon (1374-84) concedeix llicència per demanar caritat a Pere Molló (o Monyó) «*ville seu popule de Palamors*», que ha estat captivat mentre navegava no gaire lluny de la vila («*in mari eiusdem loci per quendam galiotam sarracenorum, fidei orthodoxe inimicorum, fuerit captivatus*»). Molló ha pogut redimir-se fent pagar la considerable quantitat de 63 lliures, que ha quedat a deure, i ara ha de demanar caritat per tal de restituir-les (vol. 1, 133; fol. 83). El mateix bisbe es refereix el 8 de juliol de 1379 a Antoni de Vilallonga, de Blanes, que sembla haver-li explicat personalment les seves aventures («*prout fidedigno relatu percepimus*»). El malaurat blanenc fou «*captivatus et ad eorum terras captivus adductus, ubi famem, sitim, verberamina et alias plurimas calumpnias ei crudeliter et inhumaniter ac impie inflictis sustinuit incessanter, carceribus et vinculis ferreis mancipatus, quod est miserabile audiendum*». Un altre blanenc, Joan Guisart, és captivat al cap de Tortosa quan navegava a la barca del seu amic Antoni Mollet, i encara és captiu «*in Regno Barbarie, loco vocato Tadelis*». Un altre captiu, Bernat Pellisser, de Lloret, que ha pogut resoldre el seu rescat, demana caritat per a ell («*captivi amicus, amore Dei proposuit accipere ut eum redimere valeat...*»). Aquests casos es repeteixen al llarg de tota la sèrie. Generalment es tracta de galiotes (galeres petites, amb una vela llatina i entre setze i vint files de rem), però també hi ha altres llenys («*et aliis lenibus armatis*», vol. 1, 137, fols. 85rv - 86rv), en què es tracta, a Barcelona, d'armar una galera contra les galiotes sarraïnes que pirategen a Mallorca i Menorca.

Les situacions són molt variades. Ja hem vist que les illes eren llocs sensibles, perquè les característiques de les galiotes permetien aprofitar bé els amagatalls de la costa. Les Medes eren un vertader niu de pirates;

Bartomeu Perich, de Santa Creu de Rodes, «*navigando in quadam barcha Barchinonense, una cum quibusdam aliis, in mari versus partes de Palamocio [...] iuxta locum vocatum 'Les Medes' fuit captivatus in dicta barcha et in Affricam ad civitatem Bugiam nuncupatam, per quadam sarracenorum [...] galiotam adductus, ibique adhuc captivus teneatur...*» (14 de gener de 1381; vol. 1, 164; fol. 97v).

A la vila de Roses hi va haver moltes situacions d'aquestes. El 28 de maig de 1380, Joan Berta de Vallmanya fa ja set anys que està captiu, «*famem, sitim, vincula ferrea et alias penurias sustinendo*» (vol. 1, 159; fol. 94v - 95). I uns habitants de Roses són captivats mentre dormien a casa seva per un audaç cop de mà («*sub silentio noctis in eorum mansis seu hospitii dormientes*»). La lletra episcopal és del 15 de setembre de 1380, i precisa que val només per un any, però els fets són anteriors. Es tracta de dues famílies completes: Bernat Rostoll, la seva muller Benanada i els seus fills (Guillem, Joan, Marquesa i Benfeta) i Joan Verdera, amb la seva muller Constança i els seus fills (Joan, Guillem, Andreu i Pere): vol. 1, 162; fol. 96.

El 20 de setembre de 1379, Galceran Doll, el seu fill Pere (de Canet de Mar) i Bernat Sabater (de Sant Pol) són captivats mentre navegaven a la costa guixolencina «*in mari Sancti Felicis Guixellensis*» (vol. 1, 155; fol. 93).

Aquesta és la situació de la costa. La de l'interior no és gaire millor: el regne nazrita de Granada, la darrera taifa andalusí, no dubta a enviar (a través de les poroses fronteres medievals) escamots que segresten els malaurats que seran venuts a Granada i que romandran allí durant anys, en l'espera sempre d'un possible rescat. Així, el 8 d'agost de 1374 arriba a Girona Oria Martín, una aragonesa de Tarazona «*que, una cum viro et duobus filiis suis ab infidelibus sarracenis capta, in civitate Granate (terra sarracenorum) diutius extitit captivata*». Res no s'hi diu del marit i de l'altre fill, però ella capta per tal d'alliberar-ne un que encara és captiu («*et adhuc unus de eius filius captivus detineatur*», vol. 1, 105; fol. 63v). També arriben captaires des dels regnes de la Corona de Castella. Un d'ells (Francisco Mercader, de Lorca) va ser «*capturatus et captivus detentus [...] in loco vocato Velis, Regni Granate*», topònim que correspon a Vélez, el 2 de desembre de 1371, i ha promès pagar la respectable xifra de 6.587 morabatins de rescat, que ara tracta de reunir, probablement havent deixat un familiar en ostatge (vol. 1, 52; fol. 30rv). I el 19 de juliol de 1372 arriba «*Rodericus Laurentii, olim habitator civitatis Algezire, Regni Castelle, ab infidelissimis agarenis [...] predictus, una cum uxore et duobus*

filiis suis extiterit captivatus et apud locum Granate deductus [...] et pro reschato sive redemptione dictorum suorum filiorum, qui adhuc per ypsos infideles captivi detinentur indigeat vestris elemosinis et succursu, pro quorum redemptione adhuc debet LX duplas auri...» (vol. 1, 69; fols. 42v - 43).

ALGUNES ORIGINALITATS

El 26 de setembre de 1381 arriben a Girona dos curiosos franciscans, Bernat de Mas i Pere Roig, que pertanyen a l'orde tercera de Sant Francesc. No es tracta de terciaris seglars sinó de frares regulars (com els que tenien un convent a Figueres) i porten lletres de recomanació de l'arquebisbat de Tarragona: volen una llicència per demanar caritat per tal de construir un far a Salou i unes ermites al costat. Allà viuran, dedicats a vetllar tota la nit i encendre foc per tal de guiar els navegants i evitar naufragis i captures («*apud Caput de Salodio [...] in heremo proposuerint habitare et ibi suas cellulas seu mansiunculas facturi et suum Altissimo famulatum reddituri, proposueruntque ibidem erigere unum Faronem (sive 'Far') qui nocte ardeat tenebrosa et tribuat signum per quod navigantibus qui ad dictum Caput confugiunt, ventis flantibus et mari tumido, excidium visis et lignis caminante demonstretur portus salutis, quos opus pium reputatur valde et salutiferum, nam nisi signum predictum portum demonstraret posset sequi sicut alias (proho dolor!) fuit sequutum naufragium navibus et vasis nautis procella maris et caligine noctis subito destitutis*» (vol. 1, 174; fols. 103v - 104).

El bisbe Jaume Satriella fa enregistrar (31 d'octubre de 1372) una lletra per la qual atorga llicència a en Pere Belluga que vol plantar set creus de pedra a diferents camins, per tal de moure a pietat els vianants. El demanant és un sastre, probablement en contacte amb els franciscans, mogut per la devoció a la passió de Crist: «*[...] igitur, cum Petrus Viver (alias cognominatus Petrus Balugue) sartor Gerunde, [...] ad memoriam et reverenciam Passionis Domini Nostri Jhesu Christi qui ob redemptione totius humani generis quod priorum parentum lapsu precepto Domini fuerit morte condempnatum, in patibulo crucis mortem subire voluit corporalem; necnon ad exaltationem et laudem sui nominis, devotione motus, velit et intendat facere (seu fieri facere) et in parte fecerit (seu fieri fecerit) septem cruces lapideas, quas in certis viis seu itinibus ponere et affigere proposuit ut inde transeuntes, per ipsas cruces videntes Dominum Nostrum Jhesum Christum adorent, memoriam eius Passionis recolentes.*» A més, Belluga es proposa captar per tal de posar un ciri al Mercadal

en honor de Santa Elena, mare de l'emperador Constantí, a qui la tradició atribueix haver trobat la vera creu (*Inventio Sancte Crucis*, festa el 3 de maig, vegeu la *Legenda Aurea* de Jacopo de Voragine, cap. LXVI): «[...] *necnon unum cereum facere in honore et reverentia beate Elene et ponere in ecclesia de Mercatallo Gerunde, ubi altare sub invocatione ipsius beate Elene constructum existit.*» (vol. 1, 75; fols. 46v - 47).

Certament, la pietat medieval és propensa a la construcció (i reconstrucció) d'esglésies. El 7 de maig de 1373 un ermità de Montesquiú d'Albera, diòcesi d'Elna, arriba a Girona i vol captar per tal de construir una ermita «*in monte vocato Forchaduch [...] sub invocatione Sanctissime Trinitatis.*». El bisbe Satrilla no solament hi està d'acord sinó que concedeix 40 dies d'indulgència als generosos donants (vol. 1, 82; fol. 50v). I el 28 de març de 1388 arriba una monja benedictina que vol captar per tal de reconstruir el seu monestir d'Abefeuille, al bisbat de Montauban, amb carta d'indulgència del papa (d'Avinyó) Clement VII («*monasterii de Albofolio [...] de cuius monasterio et eius ecclesie destructione et dilapidatione ac necessitate...*»). El bisbe (Berenguer d'Anglesola, 1384-1408) també concedeix indulgències.

MALALTS (DE COS I D'ESPERIT)

No hi falten tampoc els malalts, com aquest Ramon de Cies, de Cassà de la Selva, «*cum [...] patiatur incessanter malum et infirmitatem vocatam vulgariter 'noli me tangere' ex quibus est valde deformatus et multum depauperatus, ita quod non habet de quo vivat...*» (24 de novembre de 1373: vol. 1, 94; fol. 57v). La malaltia és omnipresent: el 21 de juny de 1384 el bisbe Bertran de Mont-rodon concedeix indulgència als homes piadosos del vescomtat d'en Bas que facin rogatives contra la pesta, gran calamitat medieval, juntament amb la fam i la guerra: «*[...] cum propter instantes pestilentias evitandas (si gra-tum videatur Divine oculis Maiestatis) per probos homines vicecomitatus de Basso fuerit ordinatum festum divinaque officia, orationes, processiones, elemosinas, ieiunia et alia pia opera caritatis...*» L'enregistrament porta una nota al marge, «*unam demus per vilam*» (cal fer una lletra per a cada vila [del vescomtat]), de manera que la pesta devia ser general (vol. 1, 201; fol. 115) i no afectava solament el cos sinó també l'esperit, com és el cas de Francesca, muller de Jaume Muñoz, de Borriana, que té problemes psicològics («*a diabolico spiritu obumbrata et aliter quasi incessanter et aliter quasi incessanter ab illo variis passionibus in corpore afflicta*»). El marit l'ha portada

al santuari de St. Salvador de Cogolells per tal que es recuperi, i demana permís d'almoïna per sufragar-ne les despeses (31 de març de 1389: vol. 2, 273; fol. 6v). Un altre cas de malaltia mental apareix el 20 de maig de 1388, perquè Pere Rosés, de Vila-romà, té un fill anomenat Antoni que s'ha tornat boig i el pare, que ho atribueix al dimoni, no té prou diners per fer front a la contingència: «[...] *olim sunt VII anni elapsi, existens sano capite, mente compos, fuerit subito permissione divina dicta sanitate privatus et in dementem ac continuam furiam alteratus, propter quod oportuit dictum Petrum, patrem eiusdem, omnes facultates suas (licet debiles sive paucas) in custodibus, medicis, medicinis, pulmentis ac aliis dicto Antonio necessariis, quibus favente divina gratia saltem a furia relevatus extitit competenter expendere hinc et inde atque sibi dicta dementia inherente sit eidem patri necessarium pro illo ab ipsa dementia, si Deo placuerit, relevando seu quantum possibile fuerit mitigando...*» (vol. 2, 263; fol. 4 rv).

ARRUÏNATS I ESTAFATS...

El 21 d'agost de 1373 el bisbe Satrilla fa enregistrar una lletra en què concedeix permís a Joan Albany, de Barcelona però ara habitant de Girona, que ha quedat arruïnat per haver sortit fiador d'un altre, i ara no pot alimentar els seus fills petits: «[...] *facultates suas totaliter propter fideiussiones quas quibusdam ceteris personis dudum fecerat amississe [...] propter que non habent unde eorum et duorum filiorum parvulorum suorum vite necessaria possint ministrare.*» Fa servir el plural perquè la seva muller ha perdut la vista («*et etiam Johannam eius uxorem a modico tempore citra et intra visum, sicut Deo placuit, amississe...*», vol. 1, 91; fol. 55v).

El cas més explícit afecta el mercader gironí Simó de Preses, estafat per Antoni Calaf quan mercadejava pel regne de València. Allà va comprar robes i altres mercaderies («*multas et diversas raupas, res et merces ibidem emit*») i amb tota bona fe va deixar al seu soci els diners per pagar els creditors. «*Et quia idem antonius hoc facere non curavit*» (continua dient la lletra episcopal, que reproduïx el seu relat) «*dicti creditores ipsum Symonem apud locum de Xilses, diocesis Dertusensis in dicto Regno Valentie et sub iurisdictione et districtu nobilis domini Petri de Centelles constitutum, capi fecerunt captumque in carcere retrudi et ferreis compedibus et cathenis, ipseque aliter non habebat unde solveret et fuisset iam in dicto carcere per XV menses et ulterius mancipato, ydeo oportebat illum subire mortis sententiam iuxta Forum Regni Valentie*

supradicti...» En tan greu situació, algunes persones intercedeixen per ell i se li permet anar a Barcelona per tal de retrobar el seu soci, sota jurament solemne de tornar, i a curt termini: «[...] *tunc ad Festum Nativitatis domini proxime nunc instantis ducentos florenos eisdem creditoribus persolveret aut captum in dictum carcerem iterum se mississet.*» Però el seu soci no li torna els diners i es fa escàpol, de manera que Simó, desesperat, no sap què més fer i se'n va a veure el bisbe Bertran de Mont-rodó, i li explica que «*cum iste Simon fuit Barchinone, invenit ac coram consulibus mercatorum invenit in iudicio dictum Antonium pro premissis, qui tandem diffugiens ad iustitiam se ab ipsa civitate totaliter absentavit absenque extitit eciam de presenti, et homagii observatione dictum carcerem subintrare mortisque sententiam subire iuxta Forum superius allegatum vel dictam quantitatem exsolvere creditoribus supradictis, quod nequit facere ullo modo nisi vestris caritativis suffragiis et elemosinis adiuventur...*» (vol. 1, 181; fol. 108v).

Fins i tot un capellà grec (ortodox, hem de suposar) arriba a Girona arruïnat o estafat, «*bonis temporalibus, novertante fortune sit privatus ratione intenta in quibusdam litteris quas secum portat, ipseque cogatur hinc inde tribulato animo mendicare...*» Només sabem que es diu Matías de Dissar i que és «*natione Grecorum*» (28 de gener de 1405: vol. 2, 484; fol. 73).

El tema queda obert. Aquesta modesta presentació no vol ser altra cosa que una crida d'atenció cap a un fons riquíssim d'estudi social, que tenim al nostre abast i que pot donar lloc a una visió molt més completa del que era i representava la societat medieval i de l'Antic Règim a Girona. Esperem, doncs, que vagi seguida d'altres estudis que hi aprofundeixin més.